

2. Заграничная Н.А., Иванова Р.Г. О содержании базового химического образования в современном социуме / Н.А. Заграничная, Р.Г. Иванова // Химия в школе. 2010. №1. С. 20-23.

3. Зикеев Н.В. Модзалевский // Педагогическая энциклопедия: В 4-х т.— Т. 2/ Гл. ред. И.А. Каиров и Ф.Н. Петров.—М.: Советская энциклопедия, 1965.— С. 853-854.

4. Лутфуллин В.С. Структування навчального матеріалу як головний чинник усунення навчальних перевантажень / В.С. Лутфуллин // зб. наук. праць ПНПУ ім. В.Г. Короленка.— Серія "Педагогічні науки" – Вип. 57. – Полтава, 2013. –С. 20-28.

5. Лутфуллин В.С. Теоретико-методичні засади усунення навчальних перевантажень учнів / В.С. Лутфуллин // Полтава: Видавець Шевченко Р.В., 2011. — 336 с.

6. Онищенко Н. Критерії сформованості девіантної поведінки в молодших школярів / Н. Онищенко // Рідна школа.— 2002.— № 7.— С. 26-27.

Ольга Кітова

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Вплив політичних, економічних, соціальних та культурних змін, які відбуваються в житті, входження України до європейського освітнього та наукового простору потребує нових підходів до вирішення питань підготовки майбутніх фахівців. Освіта сьогодення, орієнтуючись на різнобічний та гармонійний розвиток людини, створюючи умови для самореалізації кожної особистості має відповідати і соціальним вимогам суспільства.

В нормативно-правових документах увагу звернуто на необхідність оновлення змісту педагогічної освіти, її орієнтацію на зміни, що відбуваються в загальноосвітніх навчальних закладах. Так, відповідно до вимог оновленої навчальної програми з трудового навчання перед учителями поставлено завдання формувати в учнів ключові та предметні компетентності засобами наближення трудового навчання до життєвих потреб учнів, їх інтересів та природних здібностей. Отже, існує потреба у різнобічно-обізнаних і креативних учителях трудового навчання, готових до педагогічних інновацій.

Наукові засади професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів висвітлювали В. Андрущенко, І. Бех, В. Кремень, Б. Коротяєв, В. Сластьонін, М. Євтух та ін. Проблему підготовки вчителів трудового навчання було висвітлено в роботах таких науковців як Ю. Васильєв, В. Гусєв, В. Кальней, В. Поляков, В. Сидоренко, Д. Тхоржевський та ін. Теоретичні аспекти проблеми професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання (технологій) нині висвітлюються в роботах О. Авраменка, О. Коберника, М. Корця, Л. Оршанського, В. Стешенка, В. Титаренко, С. Ткачука, О. Торубари, А. Цини, С. Яшанова тощо. Враховуючи реалізацію євроінтеграційних орієнтирів у реформуванні системи вищої освіти України та її входження в єдиний європейський освітній простір І. Жерноклеєвим роковано систему підготовки майбутніх учителів технологій в країнах Північної Європи.

Задеклароване сьогодні формування проектно-технологічної компетентності в учнів вимагає відповідної системи знань, умінь, навичок та власного досвіду техніко-технологічної діяльності від учителя трудового навчання. Саме тому продовжується пошук шляхів удосконалення їх підготовки. Отже, **метою нашої статті** і стало розкрити сучасні погляди науковців на засоби та умови вдосконалення підготовки вчителів трудового навчання.

Концептуальні та теоретико-методичні засади проектування системи «техносвіт – технологічна освіта» у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій набули розвитку в дослідженні О. Авраменка. Науковцем розкрито не тільки соціальну важливість техніки, а й залежність людства від техніки, доведено доцільність комплексного розуміння техніки з точки зору технологічного, економічного, екологічного, культурологічного та антропологічного підходів. Саме таке розуміння техніки майбутніми вчителями технології, запевняє О. Авраменко, сприятиме реалізації завдань освітньої галузі «Технології» - формуванню в учнів не тільки політехнічних знань й умінь, не тільки навички практичної діяльності, а й знань про сучасні досягнення технічної думки, про сучасні технічні об'єкти, про способи організації діяльності в процесі створення цих об'єктів, про ефективні та безпечні технології [1, с. 13].

Увагу звернуто на те, що інтегративність самої освітньої галузі «Технології» обумовлює необхідність комплексності технологічної підготовки педагогів, яка має бути складовою загальною освіти, основним елементом професійної підготовки та сприяти формуванню соціотехнічної компетентності [1, с. 20]. Її запропоновано розуміти як систему понять, методів та засобів перетворювальної діяльності зі створення матеріальних і духовних цінностей, якими оволоділа особистість. Визначено, що формування соціотехнічної компетентності майбутніх фахівців технологічної освіти набуде ефективності за таких організаційно-педагогічних умов [1, с. 29]: забезпечення усвідомлення важливості вивчення техніко-технологічних дисциплін на засадах соціотехнічності та перспектив використання соціотехнічних знань у майбутній професійній діяльності в техногенному середовищі; застосування активних та інтерактивних форм, методів, освітніх технологій організації навчально-виховного процесу, спрямованих на відпрацювання вмій та розвиток професійно значущих (інтелектуальних, комунікативних, рефлексивних) здібностей; напрацювання майбутніми вчителями технологій власного досвіду професійної діяльності на засадах соціотехнічності в умовах практики.

При цьому доведено, що сформованість соціотехнічної компетентності характеризується когнітивним, мотиваційним, діяльним та особистісно-рефлексивним критеріями [1, с. 22]. Так, когнітивний критерій слід розуміти як теоретичну готовність до здійснення професійної діяльності; мотиваційний критерій проявляється в установках, інтересах, ідеалах, світогляді майбутнього вчителя технологічної освіти; діяльній критерій є мірилом професійної компетентності та реалізується в освоєнні, створенні й передачі техніко-технологічних знань; особистісно-рефлексивний критерій репрезентує ступень суб'єктивності та самостійності діяльності майбутнього вчителя.

О. Авраменко запевняє, що саме особистість учителя технологій дозволяє допомогти перебороти ті труднощі, з якими зіштовхуються школярі в сучасному

технологічному світі та допомагає виявити технічні здібності учнів, які в майбутньому складуть інтелектуальний ресурс розвитку нашої держави.

На значну роль учителя трудового навчання в розвитку індивідуальних інтересів особистості учнів, їх орієнтуванні на конкретний вид майбутньої професійної діяльності увагу звернуто і в науковому дослідженні В. Курок. Особливу увагу приділено профільній технологічній підготовці, якість організації якої залежить від професійної підготовки вчителів, які викладають профільні предмети та спецкурси. Саме тому, стверджує науковець, важливим складником фахової підготовки учителя трудового навчання має бути інженерна компонента.

Зasadничими принципами запропонованої В. Курок моделі інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання є інтеграція, фундаментальність, контекстність, технологічність, проблемність та креативність [3, с. 19]. Процес її набуття представлено трьома етапами: діагностично-інформаційним, репродуктивно-творчим та творчо-конструктивним. Так, підготовка на I етапі передбачає засвоєння репродуктивних способів дій і наслідування чужого досвіду. II етап спрямовано на творче розв'язання навчальних завдань у ході практично-лабораторних занять та під час проходження практики. На III етапі основним визначено продуктивний компонент навчальної діяльності, творчий підхід до технічної діяльності.

Педагог наголошує, що цілісність запропонованої моделі вможливають взаємопов'язані блоки: концептуально-проектувальний, процесуально-змістовий та організаційно-технологічний. При цьому, системотвірним компонентом процесу інженерної підготовки визначено інтегровані курси «Технікознавство», «Машинознавство», «Основи виробництва». Серед педагогічних умов її реалізації виокремлено інтеграцію теоретичної та практичної підготовки з залученням майбутніх учителів до проектної діяльності на всіх етапах вивчення технічних дисциплін; організацію проходження практики студентами в ЗНЗ із технологічним напрямом профільного навчання; застосування індивідуального та диференційованого підходів тощо [3, с. 28].

Науковцем доведено, що рівень інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання характеризують такі компоненти: діяльнісно-когнітивний, рефлексивний та потребнісно-мотиваційний.

Доцільності загально-технічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання приділено увагу і в дослідженні І. Повечері. Педагог запевняє, що вона, по-перше, дає основні систематичні знання про техніку, як одну з важливих галузей навколишньої дійсності та, по-друге, сприяє формуванню загальнотехнічних умінь, які необхідні для занять в навчальних майстернях та самостійної роботи з технічної творчості [4, с. 6].

Наголошуючи на необхідності загальнотехнічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання, увагу науковця приділено впровадженню в навчальний процес ВУЗів значних обсягів різноманітних видів самостійної роботи студентів, що вимагає від них готовності використовувати різноманітне інформаційне забезпечення. Так, готовність майбутніх учителів трудового навчання до використання інформаційного забезпечення в процесі самостійної роботи І. Повечеря пропонує розглядати як, динамічно розвинуту якість особистості, що виражає ступінь засвоєння досвіду використання інформаційного забезпечення і виявляється на

суб'єктивному рівні як цілісна система, яка інтегрує в собі мотиваційний, когнітивний та предметно-практичний компоненти [4, с. 15].

При цьому, організаційно-педагогічними умовами ефективного використання інформаційного забезпечення самостійної роботи визначено: готовність до використання інформаційного забезпечення; наявність системи завдань для самостійної роботи; забезпечення самостійної роботи ефективними інформаційним джерелами; систематичність заходів з керування та контролю самостійною роботою.

Отже, педагог доводить, що саме використання телекомунікаційних, мережових та мультимедійних технологій спрямовує майбутніх учителів на свідоме засвоєння знань у процесі самостійної роботи; формує самостійність та науковий світогляд; забезпечує цілісне сприймання процесів; розвиває логічне та творче мислення тощо.

Думка про те, що сьогодні одним із напрямків удосконалення системи освіти, зокрема підготовки вчителів трудового навчання, є застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і мультимедійних систем знайшла відображення і в роботах О. Федоренко. Вона запевняє, що саме вони є одним із ефективних засобів самоосвіти вчителів та сприяють розвитку їх самоосвітньої компетентності. Педагогом встановлено, що структура самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій включає такі складові компоненти [5, с. 14]: мотиваційно-ціннісний, організаційний, процесуально-інформаційний, контрольно-рефлексивний. Педагогічними умовами формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій визначено: підвищення мотивації до самоосвітньої діяльності засобами ІКТ; збагачення форм і методів самоосвітньої діяльності; методичне забезпечення організації та проведення самоосвітньої діяльності із залученням засобів ІКТ; освоєння майбутніми вчителями алгоритмічних навичок самоосвітньої діяльності.

М. Курач звертає увагу на те, що в професіограмі вчителя технологій важливим компонентом залишається педагогічна складова, яка передбачає психолого-педагогічну та методичну підготовку. Іншою, не менш важливою складовою, запевняє науковець, є художньо-трудова підготовка майбутніх учителів технологій, яка визначає її якість та готовність до організації творчої предметно-перетворювальної діяльності.

Враховуючи те, що відповідно вимог освітньої галузі «Технології», вчитель повинен сприяти формуванню у школярів естетичного ставлення до навколишнього світу, вченим обґрунтовано концепцію методичної системи навчання художнього проектування вчителів технологій. Її структурно-функціональними складниками визначено [2, с. 30]: цільовий, змістово-процесуальний, організаційно-управлінський та результативно-оцінювальний. При цьому, організаційно-педагогічні умови, що сприяють ефективній реалізації методичної моделі поділено на зовнішні (зміст, форми, методи, засоби освітньої діяльності), внутрішні (мотивація) та матеріальні (технологічний та науково-методичний супровід).

Реалізація запропонованої освітньої моделі спрямована на формування у майбутніх учителів трудового навчання художньо-проектних знань й умінь, рівні сформованості яких М. Курач визначає як репродуктивний, частково-перетворювальний, реконструктивний та творчий.

Таким чином, нині сучасні наукові погляди на проблему вдосконалення підготовки майбутніх учителів трудового навчання пов'язані з обґрунтуванням доцільності загально-технічної підготовки та інженерної компоненти в освіті; необхідності організації процесу освіти на принципах інтеграції, фундаментальності, технологічності, проблемності та креативності; розвитку фахових компетентностей серед яких увагу приділено соціотехнічній та самоосвітній; потреби застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і мультимедійних систем під час підготовки майбутніх учителів трудового навчання; доцільності готувати вчителів до організації творчої предметно-перетворювальної діяльності учнів.

При цьому, організаційно-педагогічні умови вдосконалення підготовки майбутніх учителів трудового навчання пов'язані з мотивуванням значущості технологічної освіти в суспільстві; застосуванням активних та інтерактивних форм, методів, освітніх технологій організації навчально-виховного процесу; збагаченням форм і методів самоосвітньої діяльності засобами ІКТ; запровадженням інтегрованих навчальних курсів; організацією проходження практики студентами в ЗНЗ із технологічним напрямом профільного навчання; націленістю освіти на формування художньо-проектних знань й умінь у майбутніх учителів трудового навчання тощо.

Список використаної літератури

1. *Авраменко О.Б.* Теоретико-методичні засади проектування системи «техносвіт – технологічна освіта» у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання (технічні дисципліни)” / О.Б. Авраменко. – Київ, 2013. – 40 с.
2. *Курач М.С.* Теоретичні і методичні засади навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія та методика навчання технологій” / М. С. Курач. – Київ, 2016. – 40 с.
3. *Курок В.П.* Теоретико-методологічні засади інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / В.П. Курок. – Черкаси, 2013. – 40 с.
4. *Повечеря І.В.* Зміст і методика інформаційного забезпечення самостійної роботи майбутніх учителів трудового навчання з загальнотехнічних дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика трудового навчання” / І.В. Повечеря. – Чернігів, 2011. – 20 с.
5. *Федоренко О.Г.* Формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / О.Г. Федоренко. – Слов’янськ, 2016. – 20 с.